

Is in uw school **IEDEREEN MEE?**

Functionele basisgeletterdheid –
Taalcompetenties

Inspiratiegids
voor basis- en secundaire scholen

Functionele taalcompetenties in het basisonderwijs en secundair onderwijs: evident, maar... is iedereen mee?

Ondanks alle onderwijsinspanningen stromen nog steeds te veel jongeren onvoldoende geletterd uit het leerplichtonderwijs uit¹.

Deze jongeren beschikken over te weinig basiscompetenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Dit betekent dat zij onvoldoende met taal, cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan of onvoldoende gebruik kunnen maken van ICT. Deze jongeren hebben het moeilijker om zelfstandig te functioneren en actief te participeren in de samenleving. Ze verlaten de school met te weinig bagage om zelf de motor te worden van hun verdere persoonlijke ontwikkeling.

In deze inspiratiegids geven we concrete suggesties rond taalcompetenties. Rekenen, ICT,... zijn daarom niet minder belangrijk, integendeel! De principes die we u in deze gids meegeven, gelden net zo zeer voor taal, als voor rekenen en ICT. We hopen u in de toekomst ook rond rekenen en ICT met meer concrete voorbeelden te kunnen inspireren.

Leerkrachten, GOK-coördinatoren, CLB's,... zetten dag in dag uit hun deskundigheid en expertise in. Desondanks kunnen sommige kinderen/gezinnen deze inspanningen niet ten volle benutten. Diverse factoren kunnen hierbij een rol spelen. Gezinnen waar opvoedingsverantwoordelijken zelf met laaggeletterdheid worstelen zijn extra kwetsbaar.

¹ 13,9 % van de jongeren verlaten de secundaire school zonder diploma ("Vroege schoolverlaters in Vlaanderen in 2010", een [Publicatie](#) van het Steunpunt Studie en Scholloopbanen)
13,4% van de 15-jarigen in Vlaanderen beschikt over onvoldoende basisvaardigheden lezen ([PISA](#) onderzoek, vakgroep onderwijskunde UGent, 2009)

Wat kan de Provincie Oost-Vlaanderen voor u betekenen?

De Provincie Oost-Vlaanderen wil partners uit het leerplichtonderwijs in hun opdracht naar deze risicojongeren ondersteunen.

Over welke steun gaat het?

- De Provincie voorziet projectsubsidies. De gesubsidieerde projecten hebben als doel de geletterdheid te bevorderen van die groepen kinderen/jongeren die meest risico op laaggeletterdheid lopen.
Meer informatie over de geletterdheidsubsidies vindt u op volgende link: [Projecten ter bevordering van de geletterdheid](#).
Heel wat praktijkvoorbeelden uit deze inspiratiegids werden mogelijk gemaakt door projectsubsidies van de Provincie.
- De Provincie voorziet een advies-, info- en aanspreekpunt met twee geletterdheidconsulenten (contactgegevens zie onderaan deze gids).
Neem gerust contact op met ons indien u vragen heeft of zelf aan de slag wilt.
- De Provincie bundelt en verspreidt goede praktijken. Op de volgende bladzijden vindt u een aantal van deze inspirerende voorbeelden.
U vindt deze inspiratiegids, naast andere informatie over het provinciaal geletterdheidbeleid, op onze provinciale website: [geletterdheid in Oost-Vlaanderen](#)

Wat vindt u in deze gids?

Deze gids biedt basisscholen en secundaire scholen concrete tips om nog krachtiger aan de slag te gaan met de taalcompetenties van de leerlingen. Aan de hand van concrete voorbeelden en links naar bestaand materiaal, willen we u een praktische bron van inspiratie aanleveren!

www.shutterstock.com · 146379659

DEEL 1

In het eerste deel presenteren we u een aantal tips om kwetsbare ouders/opvoedingsverantwoordelijken nog beter bij het schoolgebeuren betrekken. Leerlingen die thuis gestimuleerd worden, hebben immers meer kansen om de nodige competenties te verwerven.

DEEL 2

In het tweede deel geven we u een aantal tips hoe u nog krachtiger aan die functionele taalcompetenties van uw leerlingen kunt werken.

DEEL 1

Hoe kunt u kwetsbare ouders/opvoedingsverantwoordelijken nog beter bij het schoolgebeuren betrekken?

Komt het in uw school ook wel eens voor dat net die ouder die extra informatie of begeleiding nodig heeft, steevast vergeet om formulieren in te vullen of formulieren kwijtraakt, afwezig blijft op oudercontacten, ongenueanceerd in de verdediging gaat als er een vraag gesteld wordt, weinig ondersteuning biedt bij het huiswerk van de kinderen,....

Ouders die zelf negatieve schoolervaringen opliepen, die weinig zelfvertrouwen hebben, die beschaamd zijn om hun eigen laaggeletterdheid kenbaar te maken, die onvoldoende begrijpen hoe de school werkt en wat van hen verwacht wordt,... hebben het moeilijker om aansluiting te vinden bij de school van hun kinderen. Toch zijn deze ouders minstens even geïnteresseerd als andere ouders om te weten hoe het met hun kinderen gaat. Deze ouders willen zich inspannen om hun kinderen te behoeden voor de negatieve ervaringen die ze zelf hebben opgelopen. Net zoals andere ouders, willen zij dat er naar hen geluisterd wordt als er belangrijke beslissingen genomen worden. Zij willen aangesproken worden als volwaardige opvoeders en gesprekspartners.

We willen u in deze tekst enkele ideeën meegeven om deze ouders beter bij het schoolgebeuren te betrekken. Ouders die sterker betrokken zijn, kunnen hun kinderen immers beter ondersteunen en stimuleren.

TIP 1:

Zorg ervoor dat uw medewerkers het probleem van laaggeletterdheid kennen en kunnen herkennen.

Wat kunt u doen:

U kunt voor uw leerkrachten, CLB begeleiders,.... een workshop organiseren rond laaggeletterdheid.

U kunt hiervoor gratis een beroep doen op de geletterdheidconsulenten van de Provincie.

Zij kunnen voor deze workshop een ambassadeur (een laaggeletterde ervaringsdeskundige) aanspreken die vanuit zijn eigen verhaal kan duiden hoe u een laaggeletterde ouder kunt herkennen, waarom laaggeletterde ouders defensief of wantrouwig op uw inspanningen reageren, welke inspanningen van scholen als helpend ervaren werden, naar welk aanbod u een laaggeletterde ouder eventueel kunt doorverwijzen,....

(contact: zie onderaan deze gids)

TIP 2:

Communiceer op een manier die voor alle ouders toegankelijk is.

Hoe beter ouders uw vragen, uw informatie, uw verwachtingen begrijpen, hoe beter u kunt samenwerken. Aparte communicatiesystemen opzetten voor laaggeletterde ouders hoeft niet en kan zelfs stigmatiserend werken (tenzij ondersteuning van de communicatie met anderstalige ouders door bv het gebruik van pictogrammen, zie verder). Toegankelijke communicatie is handig voor alle ouders!

Vooraf het invullen van formulieren (zelfs al zijn ze in klare taal opgesteld) is voor laaggeletterden vaak een enorme opdracht.

Blijf er ook rekening mee houden dat niet alle ouders over een PC beschikken laat staan een PC kunnen gebruiken om informatie te verwerken en te communiceren.

Wat kunt u doen:

U kunt een training "toegankelijk schrijven" organiseren voor uw medewerkers.

Wablieft, het centrum voor duidelijke taal, organiseert trainingen op maat van de aanvrager. Meer info: [training Wablieft](#).

In 2011 gaf Wablieft trainingen voor Buitengewoon Lager Onderwijs De Korenbloem te Gent en voor de Vrije Basisschool voor Buitengewoon Onderwijs Sint Lievenspoort te Gent. In 2013 verzorgde Wablieft een training in het kader van kostenbewust onderwijs voor Schulden Op School te Aalst.

Wat kunt u doen:

U kunt zich laten bijstaan door een deskundige om flyers, formulieren, brieven, website,... toegankelijker te herschrijven.

Wablieft, het centrum voor duidelijke taal, herschrijft uw teksten.

Meer info en contact: [wablieft herschrijfdienst](#), [taaltips brieven schrijven naar ouders](#)

Wablieft herschreef in 2011 een aantal brieven voor de Vrije Basisschool voor Buitengewoon Onderwijs Sint Lievenspoort te Gent

Ook Toemeka, de beweging voor een verstaanbare samenleving, verleent hertaalservice

Meer info en contact: [hertaalservice Toemeka](#)

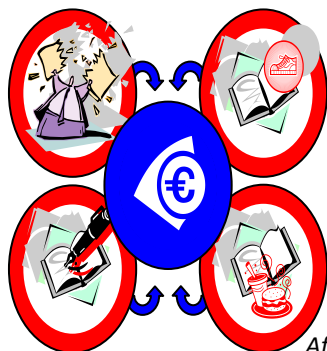
Toemeka herschreef oa voor Sint Truiden de schoolkaart met alle informatie over het onderwijs in de stad.

Wat kunt u doen:

Gebruik ondersteunende pictogrammen.

Meer info:

- o [pictogrammenboekje](#) van Die Keure
- o [pictogrammenwoordenboekje](#) van het Provinciaal Integratiecentrum West-Vlaanderen in samenwerking met de Kortrijkse basisscholen.
- o Visietekst voor basisscholen over het gebruik van pictogrammen in de communicatie met ouders, stad Turnhout in samenwerking met het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO): [visietekst pictogrammen](#)
- o Klasse voor leraren vat in een set van [25 pictogrammen](#) de basisboodschappen samen die school en ouders uitwisselen. Een [woordenboekje voor ouders](#) en een [woordenboekje voor leraren](#) leggen uit wat ze betekenen. En helemaal makkelijk is het printklare [stickerblad](#).
- o Gebruik bepaalde kleuren of pictogrammen voor brieven van verschillende betekenis: bv een kleur voor brieven die ondertekend en terug meegebracht moeten worden, een andere kleur voor gewone mededelingen, voor vragen om materiaal mee te brengen,...
- o Sclera vzw biedt honderden gratis downloadbare pictogrammen aan via [picto's sclera](#).

Afspraken met ouders die een vertelkoffer ontlenen in scholengemeenschap BAO Waasland

Wilt u zelf aan de slag? In Klasse voor leraren (sept 2013) vindt u de volgende tips: [hoe schrijf ik laagdrempelige brieven](#) ?

Het CLB Menen werkte een inspiratieboek uit met concrete tips voor basisscholen rond schriftelijke en mondelinge communicatie: [communicatie met ouders](#).

Extra info: Klasse voor leraren biedt een overzicht van de taalwetgeving en een aantal tips voor scholen om te communiceren met anderstalige ouders: [in-andere-talen-communiceren-met-ouders](#).

TIP 3:

Zorg voor vertrouwensfiguren die makkelijk aanspreekbaar zijn.

Toon oprechte interesse en betrokkenheid, neem ouders ernstig. Geef erkenning aan de leefwereld van de ouders, door ervoor te zorgen dat wat in de school aangeboden wordt, ook bij hun leefwereld aansluit.

Laaggeletterde ouders schamen zich voor hun probleem en zijn bang dat de school hen slechte ouders vindt. Benader laaggeletterden op de eerste plaats als ouders die bezorgd en geïnteresseerd zijn in hun kinderen. Zorg altijd voor een evenwicht tussen luisteren naar de ouders en zelf praten. Probeer regelmatig na te gaan of uw boodschappen overkomen zoals u ze bedoelt. Laaggeletterde ouders kunnen hun verwachtingen, hun bezorgdheden en vragen moeilijker onder woorden brengen, laat staan schriftelijk neerschrijven via vragenlijsten of gestandaardiseerde enquêtes. Maak altijd heel concrete afspraken en vooral.... Kom uw beloftes na!

Om de brug te maken tussen de school en kwetsbare ouders zijn vertrouwensfiguren noodzakelijk. Sommige scholen kunnen gebruik maken van het brugfigurenproject, andere werken samen met bijvoorbeeld armenorganisaties in de buurt, nog andere geven deze opdracht aan een specifieke medewerker van de school. Hoe uw school dit organiseert hangt af van de buurt en de samenwerkingspartners die u in uw gemeente/stad heeft.

Wat kunt u doen:

Zorg voor informele contactmogelijkheden tussen de ouders en de vertrouwensfiguren. Wacht niet op "het geschikte moment", maar neem zelf initiatief.

Een contact op basis van de klasagenda of naar aanleiding van problemen, is geen goede basis om vertrouwen op te bouwen. Niet voor de ouder, maar evenmin voor de leerling. Zeker in de secundaire school speelt de leerling een belangrijke rol in de mate waarin u als school de ouders mee krijgt.

- *Organiseer een koffiemoment bij het begin van het nieuwe schooljaar.*
- *Nodig ouders uit op het verjaardagsfeestje van hun kleuter en laat hen "proeven" van wat er in de klas gebeurt.*
- *Nodig ouders uit voor een toonmoment van de werkstukken in de klas met een hapje en een drankje.*
- *Zorg ervoor dat leerkrachten in de basisschool ouders op een informele manier kunnen ontvangen aan de schoolpoort. Tijdens dit schoolpoortmoment kunnen leerkrachten kort op de bal spelen, ouders warm maken voor activiteiten op school,...*
- *Laat ouders deelnemen aan spel- of voorleesactiviteiten, laat hen zelf een begeleidende rol opnemen of logistieke ondersteuning bieden (scholen die ervaring hebben met deze activiteiten naar laaggeletterde ouders zijn oa de Vrije Basisschool Sint Vincentius in Dendermonde, Vrije Basisschool Sint Camillus In Sint Niklaas, Gemeentelijke Basisschool de Letterdoos in Oostakker, Basisschool de Bengel in Lokeren,...)*

Ook de informele contacten tussen de ouders onderling zijn belangrijk. Verwacht niet dat laaggeletterde ouders ingaan op uitnodigingen voor infomomenten, voorleesactiviteiten,.... als ze in een groep terecht komen die ze niet kennen.

Wat kunt u doen:

Laat de vertrouwenspersoon schriftelijke communicatie mondeling toelichten.

Verwacht niet van laaggeletterde ouders dat ze zelf initiatief nemen om te melden dat uw schriftelijke communicatie niet duidelijk was.

Zeker uitnodigingen om een afspraak voor een gesprek te maken, doet u best mondeling en niet te ver vooraf.

Tip 4:

U kan samenwerken met externe partners om ouders meer informatie te geven over het schoolgebeuren, om hen de kans te geven hun vragen te formuleren en om hen sterker te maken in hun opvoedingsrol.

Wat kunt u doen:

U kunt samenwerken met organisaties die, via studie- en opvoedingsondersteuning aan huis, de onderwijskansen van kinderen uit kwetsbare gezinnen verhogen.

De Katrol biedt studie- en opvoedingsondersteuning aan huis bij kansarme gezinnen. De Katrol richt zijn aanbod naar kinderen van de derde kleuterklas tot en met de eerste graad van het (beroeps)secundair onderwijs. De Katrol loopt momenteel o.a. in Wetteren, Zottegem, Melle en Gent. Studenten uit verschillende hogescholen (Artevelde, Hogent en Howest) en universiteiten (Ugent en VUB) staan in voor de ondersteuning. De studenten kunnen, in het kader van hun opleiding, kiezen voor een traject als ondersteuner. De ankerfiguur (professionele medewerker) vormt de schakel tussen het gezin en de student en coacht het ganse proces.

Meer info en contact: [De Katrol](#)

VZW Uilenspel in Sint Amandsberg zet huiswerkbegeleiding op touw voor kinderen met een taal- of leerachterstand uit de derde kleuterklas en het eerste en tweede leerjaar.

Meer info en contact: [Uilenspel](#)

Pim Pam Poen is een project van vzw De Sloep in samenwerking met Speelsproet en basisschool V. Carpentier in Gent. Kwetsbare gezinnen met kinderen uit de 3^e kleuterklas en/of het eerste leerjaar krijgen hulp van een vrijwilliger aan huis om op een speelse manier te leren.

Meer info en contact: [Pim pam poen](#)

De Oase is een Turkse zelforganisatie uit Zele die huistaakbegeleiding biedt aan kinderen.

Contact: Macarena Gomez, macarena@icvzw.be

In Sint-Niklaas komen verschillende studiebegeleidinginitiatieven regelmatig samen in het Platform van Studiebegeleidinginitiatieven van de stad Sint-Niklaas. Meer info en contact: joke.maes@sint-niklaas.be en heidi.huysveld@hubkaho.be.

Studenten van de lerarenopleiding lager onderwijs van KaHo Sint-Lieven geven studieondersteuning aan huis bij kansarme leerlingen uit de 3de graad lager onderwijs. Meer info en contact:

els.jansegers@hubkaho.be (regio Aalst) en heidi.huysveld@hubkaho.be (regio Sint-Niklaas)

Studenten van de lerarenopleiding secundair onderwijs van KaHo Sint-Lieven geven studiebegeleiding bij leerlingen uit de 1ste graad secundair onderwijs. Het gaat om zowel inhoudelijke begeleiding (voor een bepaald vak) als om algemene begeleiding rond leren leren, leren plannen,... Meer info en contact:

steven.audenaert@hubkaho.be

Wat kunt u doen:

U kunt samenwerken met organisaties die studie- en opvoedingsondersteuning bieden via oudergroepen.

De Centra voor basiseducatie kunnen op uw school een oudergroep begeleiden. Het aanbod gaat uit van de leervragen van de deelnemende ouders en draait rond de volgende thema's: de school leren kennen, de communicatie van de ouders met de school ondersteunen, samen antwoorden zoeken op opvoedingsvragen van ouders.

Meer info en contactgegevens vindt u op volgende link: [basiseducatie werkt samen met scholen](#).

De Oase, een Turkse zelforganisatie uit Zele, biedt vorming en infosessies aan voor ouders van schoolgaande kinderen. De onderwerpen van deze sessies zijn bijvoorbeeld: "Hoe bouw ik kwaliteitstijd in met mijn kinderen?", "Hoe verloopt het oudercontact?", "Hoe spreek ik de school aan?" en "Hoe lees ik brieven van de school?". Contact: Macarena Gomez, macarena@icvzw.be.

Het project Thuis Op School (TOS) nodigt de ouders van kleuters uit op school. In vijf of zes bijeenkomsten gaan de ouders in gesprek met het kleuterteam en met elkaar over schoolgaan en opgroeien. Dit project wordt begeleid door het Oost-Vlaams Diversiteitcentrum Odice vzw. Meer info over het project vindt u in volgende brochure: [TOS](#).

Met het project "ouders in interactie", gaf CBE Gent Nederlandse les aan anderstalige ouders van De Panda. De lessen gingen door op de school van de kinderen en waren functioneel gericht op het beter begrijpen van het schoolleven van de kinderen. Op die manier vormden de lessen ook een hefboom voor de integratie van de ouders op school. Het project werd uitgewerkt in samenwerking met CTO. Meer info : [Ouders in interactie](#)

Wat kunt u doen:

U kunt samenwerken met organisaties die rond taalstimulatie en leesplezier werken in kwetsbare gezinnen.

In Gent loopt reeds enkele jaren het project "Boek op bezoek" in samenwerking met Brede School en de stedelijke openbare bibliotheek. "Boek op Bezoek" is een voorleesproject waarbij vrijwilligers voorlezen bij kinderen thuis. Kinderen uit de derde kleuterklas maken op een prettige manier kennis met verhaaltjes, boeken en de bibliotheek. Vrijwilligers lezen gedurende enkele maanden wekelijks voor in taal- en boekenarme gezinnen. Voor de kinderen betekent dit extra ondersteuning bij hun taalontwikkeling en dit vanuit hun eigen veilige omgeving.

Ouders ervaren via dit project hoe leerrijk, maar vooral ook hoe leuk voorlezen kan zijn. Meer info en contact: [boek op bezoek](#).

Ook in andere gemeenten oa Wetteren, Nazareth, Hamme,... zijn soortgelijke projecten opstartende.

Ook het project "Voorlezen aan huis" verzorgt voorleessessies in kwetsbare gezinnen. De voorlezers zijn studenten van de Arteveldehogeschool. Zij leren omgaan met diversiteit en maken kennis met een andere thuiscultuur dan die waaruit zij doorgaans zelf afkomstig zijn. Arteveldehogeschool werkte voor dit project samen met basisscholen De Mozaïek, De Buurt, Sint Salvator, 't Klimrek en De Triangel in Gent, De Duizendvoet in Lokeren en de Gentse speel-o-theken Baloe en de Speelvogel.

Meer info en contact: bart.delathouwer@arteveldehs.be.

"Bij de burens" is een samenwerking tussen "De Vieze Gasten" (een sociaalartistieke organisatie in de Gentse volksbuurt De Brugse Poort) en Brede School. "Bij de burens" laat (vooral kansarme) kleuters vanaf vier jaar samen met hun ouders kennismaken met boeken, theater en muziek in hun eigen, vertrouwde omgeving (thuis en op school). Vier studenten drama van de School of Arts in Gent spelen twee verschillende voorstellingen bij buurtbewoners thuis. Die kunnen op hun beurt weer burens, vrienden en familie uitnodigen.

Info en contact: [de vieze gasten](#).

Wat kunt u doen:

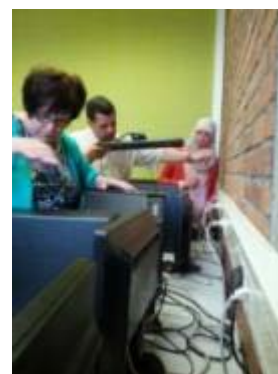
U kunt samenwerken met organisaties die een brug slaan tussen ouders en de school door te werken aan de digitale kloof.

In Gent loopt sinds 2010 het project Digikriebels in samenwerking met de stad, het OCMW, Centrum voor Basiseducatie Leerpunt Gent-Meetjesland-Leieland en Digipolis. Kansarme (groot)ouders van kleuters in de derde kleuterklas maken op school kennis met de computer en ontdekken via educatieve spelletjes de verschillende ontwikkelingsdomeinen die ook in de klas aan bod komen.

Meer info en contact: [digikriebels](#).

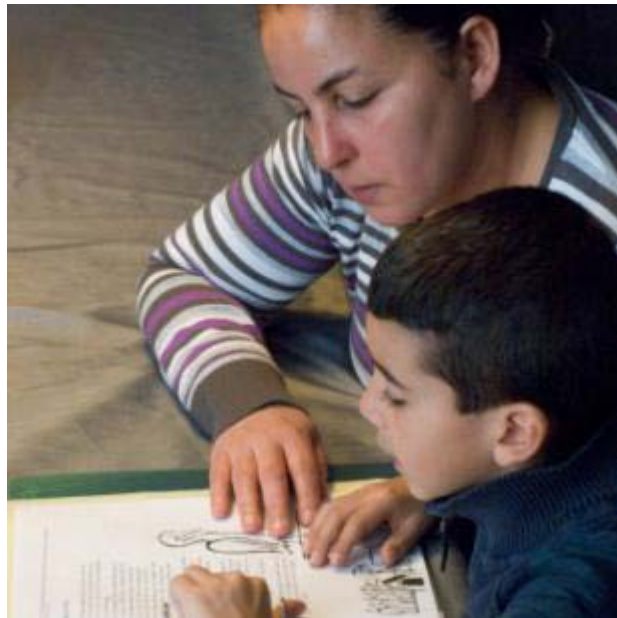
Centrum voor Basiseducatie Leerpunt Zuid-Oost-Vlaanderen organiseerde enkele ICT lessen voor leefloontrekkende ouders met schoolgaande kinderen. In de cursus konden de ouders nadenken over verschillende opvoedingssituaties en leerden ze hun kinderen beter te begeleiden op de computer. Dankzij de samenwerking met het OCMW, de CM en Oxfam konden de cursisten voor 10 euro een PC mee naar huis nemen.

Meer info: [computerproject Leerpunt Zuid-Oost-Vlaanderen](#)

Extra info:

- Inspiratietekst van de stad Gent voor een goede samenwerking tussen ouders en secundaire scholen: ["Van eiland naar wij-land"](#).
- Het handboek "elke taal haar verhaal" van het Intercultureel netwerk Gent. Dit handboek voor intermediaren is bedoeld om allochtone ouders te ondersteunen in het taalvaardig maken van hun kinderen en in hun communicatie met de school: elke taal haar verhaal.
- "Door de bril van ouders" is een denk- en doeboek van het Intercultureel Netwerk Gent, over hoe een school ouders kan verwelkomen en uitnodigen om een actieve(re) rol in het schoolleven te spelen. Dit boek is gratis te bestellen bij de Provincie via volgende link: [door de bril van ouders](#).
- "Wannes gaat naar school" is een themapakket van het LOP Heusden Zolder voor de allerjongsten op school en hun ouders waarbij participatie, taal en onthaal centraal staan: [Wannes gaat naar school](#).

DEEL 2

Hoe kunt u nog beter werken aan de functionele taalcompetenties van uw leerlingen?

Botst u in uw school ook op de vaststelling dat net de zwakste leerlingen moeilijker te motiveren zijn om te werken aan geletterdheid?

Misschien kunnen de volgende ideeën u inspireren!

Het spreekt voor zich dat leerlingen die zich goed in hun vel voelen meer kansen hebben om hun schoolloopbaan met succes af te ronden. Het zou ons voor deze inspiratiegids echter te ver drijven om alle initiatieven rond pesten op school, sociale vaardigheden, identiteit,... op te lijsten.

We beperken ons tot een aantal tips die directe effecten hebben op de basisgeletterdheid van de leerlingen.

Wat kunt u doen:

Integreer functionele taalopdrachten in alle vakken en extra muros activiteiten.

Het spreekt voor zich dat u de leerlingen enkel cursussen/leerboeken aanbiedt die toegankelijk geschreven zijn. Nog te veel cursussen zijn onnodig complex met te weinig verduidelijking van nieuwe woorden, vaktaal en moeilijke instructietaal.

Taalverwerving is niet alleen een opdracht voor het vak Nederlands! Leerlingen zijn veel gemotiveerder om geletterdheidstaken uit te voeren als zij direct het nut daarvan ervaren in de dagelijkse leefwereld of beroepspraktijk.

Het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO) kreeg voor zijn project "een G-krachtige lespraktijk" de jaarlijkse Wablieft prijs. Het project leverde inspiratie en materiaal om in beroepsrichtingen aan de slag te gaan met geletterdheid. Meer info vindt u via volgende linken: [G kracht](#), [G kracht in Vonk](#).

www.cteno.be

Hier alvast enkele proevertjes voor concrete lessen:

- Een G-krachtige les haarzorg: [werken aan taal in de lessen haarzorg](#).
- Een G-krachtige les over drinkwaters: [oorspronkelijke les over drinkwaters](#), [G-krachtigere les over drinkwaters](#).
- Een G-krachtige geschiedenisles: [de guldensporenslag](#).
- Een G-krachtige les solliciteren: [les CV- ken jezelf](#), [les "Spot een job"](#).

ID 7961450 © [Brenda Carson](#) | Dreamstime.com

Nog meer concrete voorbeelden, uitgewerkte suggesties en tips van het CTO, vindt u in de handboeken taalbeleid voor het secundair onderwijs: [handboek taalbeleid secundair, inhoudstafel](#) en voor het basisonderwijs: [handboek taalbeleid basisonderwijs](#).

Het CTO lijstte eveneens een aantal tips op voor basis- en secundaire scholen om schooluitstappen optimaal in te zetten voor taalverwerving: [taaltip "naar buiten"](#)

Enkele mooie illustratie van talige extra muros activiteiten vindt u in volgende projecten:

- In "gedichtenroutes door de stad" organiseren studenten van Berkenboom Humaniora te Sint Niklaas twee poëzieroutes in de stad om zelf gemaakte gedichten te presenteren: [gedichtenroutes door de stad](#).
- In "knetterende letteren" van HTI Sint Joris te Gent gaan studenten voorlezen bij bejaarde burens in het rusthuis: [lezen bij de burens](#).

Leerlingen van Sint Joris op bezoek bij de burens

Een mooie illustratie vindt u in het volgend project van HTI Sint –Antonius te Gent: [geletterdheidsproject Sint Antonius](#)

Arteveldehogeschool en KAHO Sint-Lieven werkten dankzij financiering door de Orde van den Prince en in samenwerking met leraren uit het kleuter-, lager en secundair onderwijs en vakbegeleiders van de Diocesane Pedagogische Begeleidingsdiensten Bisdome Gent en Antwerpen het project "Taalontwikkelen lesgeven: hoe doe je dat?" uit. Via de didactiek van taalontwikkelen lesgeven kan je als lesgever ook in niet-taalklassen talige drempels bij leerlingen en studenten wegwerken. Het project resulteerde in instructiefilmpjes en een leidraad om leerkrachten en studenten te inspireren om bewuster taalontwikkelen les te geven : [taalontwikkelen lesgeven](#). Contact : an.demoor@hubkaho.be

Wat kunt u doen:

Werk resultaatgericht.

Leerlingen zijn makkelijker te motiveren voor geletterdheidopdrachten die tot een concreet resultaat leiden. Met concrete resultaten kunnen ze immers erkenning van buitenaf krijgen.

- U kunt met uw leerlingen zelf een boek schrijven.
Vb het project "Dwalen in verhalen" van BSO 't Vurstjen-Evergem.

Wilt u zich hierin laten bijstaan door een jeugdauteur? Alle info in verband met het organiseren van auteurslezingen vindt u op:

www.auteurslezingen.be

www.shutterstock.com - 126226676

- U kunt de leerlingen hun werk laten voorlezen aan de jongere kinderen. Meer info over het systeem van peer tutoring? Hilde van Keer (UGent) werkte enkele tips uit in [een boek voor twee](#).
Vb Het vierde leerjaar van de Sint Jozefschool in Mere maakte zelf een Sinterklaasboek om voor te lezen bij de kleuters.
- U kunt een officieel presentatiemoment organiseren.
Vb het project "B'stige boeken" van het BVL in de scholengemeenschappen De Stroming te Gent en KSO Vlaamse Ardennen te Oudenaarde. Meer info op p11 ev van volgende link: [B'stige boeken](#).
- U kunt de schrijfsels van de leerlingen openbaar maken door postkaarten (bv in het project ["knetterende letteren"](#) van Technisch Instituut Sint Joris) een klasblog (bv [CTO les Taliqe hoeken](#)).
- U kunt met uw leerlingen filmpjes maken of een workshop KIDSCAM organiseren om poëzie te visualiseren, op muziek te zetten,.... Meer info: [kidscam](#).

www.shutterstock.com - 63920704

- U kunt de leerlingen een infomoment laten organiseren
Bv CTO les [les infobeurs school-regels-wonen-druqs.pdf](#).
Bv project van het Provinciaal Technisch Instituut in Eeklo waarin de leerlingen hun school voorstellen aan leerlingen van een andere school: [een stap in het onbekende](#).

Nog meer uitgewerkte lesvoorbeelden van CTO vindt u hier:

- Laat de leerlingen een bedrijfsbezoek voorbereiden: [les bedrijfsbezoek voorbereiden](#).
- Maak met de leerlingen een film-fotostrip-poster rond gepast communicatief gedrag: [les iedereen beroemd](#).
- Neem met de leerlingen het schoolreglement onder de loupe: [les "Maqda - op school en op de werkvloer"](#).
- Laat de leerlingen een ontbijt organiseren op school: [les ontbijt op school](#).
- Maak samen een radio uitzending: [les "Zet de boxen aan"](#).

Wat kunt u doen: Zorg voor interactie.

Laat leerlingen samenwerken om teksten met elkaar en met de leerkracht te bespreken. Deze methodiek stimuleert leerlingen om de inhoud zelf te verwoorden waardoor ze moeten nadenken en de tekst beter zullen begrijpen.

Interactie bevordert de betrokkenheid van de leerlingen: laat hen actief meedenken over welke taken zij nuttig vinden, over hoe ze de taken aanpakken. Laat hen ook zelf aangeven wat ze goed en minder goed gedaan hebben.

ID 16786028 © [Lisa F. Young](#) | Dreamstime.com

Wat kunt u doen:

Experimenteer creatief met diverse methodieken.

Een greep uit de vele mogelijkheden:

- Kamishibai.
Meer info en een voorbeeldproject vindt op volgende linken: [kamishibai](#), [project kamishibai](#), [bang mannetje](#).
In het Erasmus Atheneum in Deinze maakten de leerlingen van de eerste en tweede graad eigen kamishibaiverhalen in de lessen techniek en hout. De eerstejaars lezen de verhalen voor in de lagere school.

Werken met kamishibai in het Erasmus Atheneum te Deinze

- De vertelschort.
Meer info : [vertelschort](#).
- Wilt u aan de slag met muzische activiteiten?
  - o "Bonte Boel" is een bronnenboek voor kleuterleid(st)ers die de taalvaardigheid van jonge kleuters willen stimuleren. Via deze link kunt u de handleiding en een voorbeeldactiviteit bekijken: [Bonte Boel](#).
  - o In "aan de slag met de kapitein" werkt Filip Feytongs 72 muzische activiteiten uit voor kleuters bij de versjes van Kapitein Winokio: [aan de slag met de kapitein](#).
  - o "Wie zoekt die zingt" is een liedjesboek met verwerkingsideeën voor kleuters en kinderen van het eerste en tweede leerjaar. Meer info in volgend artikel van CTO: [recensie wie zoekt die zingt](#).

De stedelijke bibliotheek Sint-Niklaas organiseerde vertelnamiddagen voor de kinderen van de lagere scholen. Studenten van de professionele bacheloropleiding leraar lager onderwijs van KAHO Sint-Lieven te Sint-Niklaas begeleidden de kinderen in een muzische voorstelling vol mysterieuze, interactieve en prikkelende scènes met verrassende en grappige wendingen.

- Digitale boeken.
Meer info vindt u via de "leesapp-widget" van www.bibliotheek.nl. Naast uitgebreide beschrijvingen van de digitale prentenboeken, vindt u hier ook lessuggesties en links naar de apps zelf: [leesapp-widget](#).
Wilt u zelf digitale boeken maken, dan vindt u zeker inspiratie op: [zelf digitale boeken maken](#).

Enkele scholen die hier al wat ervaring mee hebben : Vrije basisschool De Letterdoos in Oostakker, Scholengemeenschap Bao Waasland.

- Alles over verteltassen vindt u op www.verteltas.nl.
Enkele organisaties die ervaring hebben om deze methodiek in te zetten naar taalarme ouders: Speel-o-theek Baloe in Gent, Vrije Basisschool de Kleuterkouter in Zele, Vrije Basisschool H.Hart in Dendermonde, Freinetscholen de Loods, Mandala en het Eiland in Gent,...

- "Kleutertaal" biedt 16 uitgewerkte projecten om op een actieve manier met taal bezig te zijn: [kleutertaal](#).

D 2249563 © [Anke Van Wyk](#) | Dreamstime.com

- "G-start" is een boek van CTO over het stimuleren van geletterdheid bij jonge kinderen (2,5 tot 7 jaar). Het is een boek vol achtergrondinformatie en concreet uitgewerkte activiteiten. Met deze activiteiten kun je op een speelse en functionele manier aan de slag gaan in je klas. Meer info : [G-start](#)

Wat kunt u doen:

Zorg voor een goede samenwerking met de plaatselijke bibliotheek of speel-o-theek.

Sommige scholen hebben een eigen schoolbibliotheek of een mediatheek. Deze kunnen laagdrempelig en op maat van de leerlingen uitgewerkt worden. Het blijft echter belangrijk dat de leerlingen gestimuleerd worden om de stap naar de plaatselijke bibliotheek te zetten. Leerlingen die thuis weinig leestrategieën ervaren, hebben de school nodig om die stap te zetten. Daarenboven beschikt de bibliotheek over middelen en de nodige expertise om een gepast aanbod aan te bieden en te onderhouden.

De bibliotheek van Lokeren zet regelmatig een bib-stand op in de Lokerse kleuterscholen. Ouders reageren vaak verbaasd als ze zien dat de bibliotheek leuk materiaal heeft voor kleine kinderen die nog niet kunnen lezen.

Hou de bibliotheek/speel-o-theek op de hoogte van de thema's waarmee u tijdens het schooljaar werkt zodat hiermee rekening kan gehouden worden voor de collectievorming.

Geef eens een les in de bibliotheek, of organiseer een sleep in, een zoektocht, ..

workshop "moord in de bib" van SG KSO Vlaamse Ardennen

Meer tips over het opzetten van een duurzame samenwerking tussen de secundaire school en de bibliotheek, vindt u in deze gids: [de bib op school.](#)

Wat kunt u doen:

Maak van lezen gewoon een leuke activiteit, er moet niet per se achteraf altijd nog iets mee gedaan worden. Zorg ook voor een gezellige leesomgeving.

- Kent u karaokelezen? Bij karaokelezen verschijnt er een tekst op een computerscherm. U kunt de tijd instellen. Bedoeling is dat de kinderen de tekst vlugger lezen dan de computer: [karaokelezen met yoleo.](#)
- Weet u wat "hommelen" is? Bij hommelen lezen twee kinderen samen zachtjes luidop 1 boek: De ene duidt aan, de andere leest, zodat ze eigenlijk toch met twee lezen en elkaar kunnen helpen als iemand een fout leest.
- Organiseer een wedstrijd en laat de kinderen stemmen welke boeken aangekocht worden voor de schoolbibliotheek.
- Richt een leesboot, leeshut, leescaravan, leescafé, leesatelier,... in op school. Maak er een gezellige leesruimte van waarin de werking van een gewone bibliotheek zo goed mogelijk nagebootst wordt. Nodig de leerkrachten uit om er ook hun boek te komen lezen. Laat leerlingen de keuze om tijdens de verplichte studie naar de leeshoek te gaan om een boek of krant te gaan lezen.

het gezellige leesatelier in Freinetschool Mandela

- In volgend filmpje vertelt de boekenjuf van 2013 hoe haar school met de boekenboom aan het leesplezier van de kinderen werkt: [boekenjuf 2013.](#)
- In "De babbeldoos" vindt u een resem concrete ideeën om via spel taal uit te lokken. Meer info op volgende link: [de babbeldoos.](#)

Wat kunt u doen:

Zorg voor voldoende, uitdagend, gevarieerd en aangepast boekenaanbod op school.

Laat leerlingen kennismaken met verschillende soorten teksten. Sommige leerlingen zijn "doeners", geen "lezers". Zij zullen niet spontaan verhalen lezen maar eerder informatieve boeken (over sport, koken, knutselen,...) raadplegen.

Gebruik die boeken ook echt en gebruik ze in alle lessen.

Op www.boekenzoeker.org vindt u boekentips voor jonge lezers van 0-18 jaar.

Op de website [lezen voor iedereen](#) vindt u een uitgebreid boekenaanbod voor minder taalvaardige lezers. Bij sommige boeken is ook een gratis lesbrief met verwerkingsopdrachten beschikbaar.

Op www.pluizuit.be vindt u boekenrecensies van prentenboeken tot boeken voor scholieren, informatieve boeken,...

Maak ook gebruik van de Wablieftkranten: deze wekelijkse krant brengt het nieuws in een begrijpelijke, eenvoudige taal. Om de twee weken is er ook de Kleine Wablieft met nog eenvoudigere taal. Ideaal dus voor zwakkere lezers. Deze krant heeft ook plaats voor fijne, positieve nieuwtjes, waardoor ze ideaal is om in de klas te gebruiken. Meer info vindt u op deze link: [de Kleine Wablieft](#).

Jan Vanderhaeghen is ambassadeur geletterdheid. In "Van ezelsbank naar schrijfsalon" vertelt hij zijn eigen verhaal. Jan had tot zijn 50ste moeite met lezen en schrijven. Dat veranderde toen hij in basiseducatie lessen Nederlands volgde. Jan vertelt welke invloed zijn angst voor taal had op zijn zelfvertrouwen en hoe hij nu met nieuwe levensuitdagingen omgaat. Dit boek is ideaal materiaal om leerlingen te sensibiliseren rond de problematiek van laaggeletterdheid. Het verhaal van Jan kan hun eigen leermotivatie aanwakkeren. Het boek is zeer toegankelijk geschreven. Voor de moeilijkere lezers is er ook een luisterboekversie beschikbaar. Meer info vindt u op volgende link: [Van ezelsbank tot schrijfsalon](#).

In Temse werkten vier basisscholen een netoverschrijdend project "Gok op wieltjes" uit. Ondersteund door de gemeentelijke Integratiedienst en de gemeentelijke bibliotheek, kochten zij boekenkoffers aan die beurtelings door de vier scholen gebruikt worden.

Wat kunt u doen:

Laat de leerlingen zelf promotie maken voor de boeken die ze gelezen hebben.

Als u de leerlingen bijvoorbeeld puzzelstukjes laat "verdienen" als ze een boek gelezen hebben, is de kans groot dat ze elkaar zullen stimuleren!

Laat de leerlingen hun leeservaringen visualiseren: laat hen bijvoorbeeld stickertjes/smiley's/parels/... aanbrengen bij de categorie waaruit ze een boek gelezen hebben. Dit kan individueel of in groep (het kan bv een heuse "wall of fame" worden, een "boekenboom", een "boekenkar",...). Op die manier krijgt de leerkracht informatie over welke boeken bij de leerlingen in de smaak vallen.

Wat kunt u doen:

Betrek de ouders bij talige activiteiten.

- Nodig ouders uit voor een gezellig ontbijt of koffiemoment en maak aansluitend met hen een uitstap naar de bibliotheek. Laaggeschoolde ouders kennen de bibliotheek misschien nog niet, de school kan die drempel verlagen.
- Nodig ouders uit om een voorleesmoment bij te wonen in de klas of om zelf te komen voorlezen (laaggeschoolde of anderstalige ouders kunnen perfect mee genieten van prentenboeken met weinig tekst of van boeken in hun eigen taal).
- Nodig ouders uit om informatie te geven over hoe de school werkt aan taal, hoe taalontwikkeling belangrijk is voor de kinderen, wat ouders thuis rond taalondersteuning kunnen doen.

De stedelijke integratiedienst van Lokeren organiseert infosessies voor ouders wiens kinderen net in de kleuterklas ingeschreven zijn.

Buurthuis 't Lampeke ontwikkelde een dvd "Met een boekje op schoot" om taalarme ouders te ondersteunen bij het voorlezen aan hun kinderen (u kunt deze dvd gratis bestellen bij myriam.philips@vlaamsbrabant.be)

Wat kunt u doen:

Een leuk idee dat ook nog wat middelen voor de school kan opleveren: organiseer eens een boekenbeurs op school.

Freinetschool Mandala te Gent organiseert elk jaar zo'n boekenbeurs in samenwerking met boekhandel Pardoes. Meer info: [een boekenbeurs op school.](#)

Wat kunt u doen:

Ontwikkel een krachtig voorleesbeleid.

Meer info:

- inspiratietekst van het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO): [voorleesbeleid](#).
- Op www.voorlezen.be vindt u naast boekentips ook achtergrondinformatie, praktijkvoorbeelden en activiteiten. U kan hier ook affiches en bladwijzers downloaden om voorlezen te promoten. In de tekst "[de kracht van het voorgelezen woord](#)" krijgt u een pleidooi voor voorlezen in 13 argumenten en 11 werkvormen.

ID 27218411 © [Diego Vito Cervo](#) | Dreamstime.com

- Voorlezen is niet enkel iets voor basisscholen! Ook in secundaire scholen kan voorlezen leesplezier bevorderen en de interesse in boeken aanwakkeren. Zeker leerlingen die thuis een zwakke leescultuur kennen en voor wie de drempel naar de bibliotheek hoog ligt, kan voorlezen en voorgelezen worden inspirerend werken. In volgend filmpje kunt u kennismaken met een interactieve voorleessessie: [filmpje](#).

Een secundaire school met voorleeservaring is het Erasmus Atheneum in Deinze

Wat kunt u doen:

Lezen en schrijven zijn meer dan technische competenties. Heb voldoende aandacht voor strategisch lezen, voor leesplezier, voor functionele lees- en schrijfp opdrachten.

Voor kinderen die een leesachterstand dreigen op te lopen, werkt de vrije basisschool Sint Jozef in Hamme met de leesmethodiek: " Gezellig samen beter lezen in de boomhut". Deze methode versterkt opvoedingsverantwoordelijken om thuis gezellige leesvoorwaarden te creëren zodat ze hun kinderen bij het lezen beter kunnen begeleiden. Meer info over deze positieve benadering van leren lezen vindt u op: [gezellig samen beter lezen in de boomhut](#).

In "het schrijfpaleis" bundelde CTO 25 functionele schrijftaken voor het basisonderwijs. De bundel bevat ook een aantal tips hoe u in de klas een schrijfklimaat kunt creëren: [het schrijfpaleis](#).

Met de infobundel "Licht op een krachtig leesbeleid" nodigt het OVSG scholen uit om na te denken over hun leesbeleid. De volgende processen komen aan bod: leesbevordering/leesmotivatie; technisch en vloeiend lezen; strategisch lezen en woordenschat. Meer info: [leeswijzer OVSG](#).

HOU ONS OP DE HOOGTE VAN UW INITIATIEVEN

Heeft u zelf mooie voorbeelden?
Wilt u die graag met collega's delen?
Neem dan contact op met ons.

Nele Caljon – nele.caljon@oost-vlaanderen.be
An Van Parys – an.van.parys@oost-vlaanderen.be
Consulenten geletterdheid
directie Onderwijs & Vorming, flankerend
onderwijsbeleid
PAC Het Zuid - W. Wilsonplein 2 - lokaal 447 -
9000 Gent
tel. 09 267 74 38

